

การโอนนักโทษ

ประสพสุข บุญเดช

รองเลขาธิการส่งเสริมงานตุลาการ

การโอนนักโทษ (Prisoners Transfer) คือการที่นักโทษในประเทศหนึ่งถูกย้ายไปรับโทษจำคุกในประเทศที่ตนมีสัญชาติ โดยรัฐบาลแห่งประเทศผู้โอน รัฐบาลแห่งประเทศผู้รับโอน และนักโทษซึ่งได้รับการโอน ต่างให้การเห็นชอบในการนี้ การโอนนักโทษจะกระทำได้อต่อเมื่อมีสนธิสัญญาการโอนนักโทษ (Convention on the Transfer of Sentenced Persons) ต่อกัน เพราะเป็นหลักการพิเศษที่ไม่อาจใช้หลักถ้อยที่ถ้อยปฏิบัติต่อกันตามกฎหมายระหว่างประเทศได้

ประเทศแรกๆ ที่ริเริ่มทำสนธิสัญญาการโอนนักโทษกับประเทศอื่น ๆ น่าจะได้แก่สหรัฐอเมริกา ซึ่งริเริ่มทำสนธิสัญญาเป็นครั้งแรกกับเม็กซิโกเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2519 ต่อมาก็ได้ทำสนธิสัญญากับประเทศแคนาดา โบลิเวีย ปานามา เปรู ตุรกี ฝรั่งเศส และประเทศไทย ตามลำดับ

เหตุผลในการที่ประเทศทั้งหลายได้ทำสนธิสัญญาการโอนนักโทษต่อกันสืบเนื่องมาจากประเทศแต่ละประเทศต่างมีผลประโยชน์ส่วนได้เสียในการดูแลประชาชนของตนที่อยู่ในต่างประเทศ การที่ประชาชนต้องถูกจำคุกในต่างประเทศทำให้บุคคลนั้นรวมตลอดทั้งครอบครัวได้รับความทุกข์ยาก โดยมนุษยธรรมสมควรที่ประเทศผู้เป็นเจ้าของสัญชาติจะต้องดำเนินการช่วยเหลือ เหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือ ประเทศมีผลประโยชน์ส่วนได้เสียในความประพฤติในอนาคตของประชาชนของตน จึงสมควรดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับตัวเป็นพลเมืองดีด้วยตนเอง การที่ผู้กระทำความผิดที่ต้องรับโทษจำคุกอยู่ในต่างประเทศได้รับการโอนกลับมารับโทษต่อในประเทศของตนจะสามารถดำเนินการเช่นว่านี้ให้ได้ผลอย่างจริงจังได้ นอกจากนี้ประเทศทั้งหลายในโลกต่างมีผลประโยชน์ร่วมกันในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม การโอนนักโทษเป็นวิธีการอย่างหนึ่ง que แสดงให้เห็นเด่นชัดถึงการร่วมมือระหว่างประเทศอย่างใกล้ชิดในคดีอาญาเพิ่มขึ้นนอกเหนือจากการส่งผู้ร้ายข้ามแดนและการร่วมมือทางการศาลในคดีอาญาอย่างอื่น ๆ ที่เคยปฏิบัติกันมาแล้ว

การโอนนักโทษ

การโอนนักโทษในประเทศไทยมีจุดเริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ. 2521 เมื่อสถานเอกอัครราชทูตแคนาดาประจำประเทศไทย ได้ทาบทามกระทรวงการต่างประเทศขอเจรจาทำสนธิสัญญาแลกเปลี่ยนนักโทษหรือที่เรียกเป็นทางการว่า “สนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือในการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาในคดีอาญาระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาล...” รัฐบาลไทยในขณะนั้นเห็นชอบด้วยในหลักการ จึงแต่งตั้งคณะผู้แทนไทยไปเจรจาด้วย ต่อมาสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส อิตาลี และสเปน ก็ได้เจรจาขอทำสนธิสัญญาแลกเปลี่ยนนักโทษกับประเทศไทยทำนองเดียวกับประเทศแคนาดา การเจรจาได้ดำเนินเรื่อยมาจนกระทั่งเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2523 ประเทศไทยจึงสามารถทำความตกลงกับสหรัฐอเมริกาถึงขั้นลงนามย่อในสนธิสัญญาได้สำเร็จ ต่อมาเมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2525 คณะรัฐมนตรีได้แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาการทำสนธิสัญญาว่าด้วยการแลกเปลี่ยนนักโทษ โดยมีท่านสรรเสริญ ไกรจิตติ อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ เป็นประธาน ท่านอัครวิทย์ สุมาวงศ์ รองเลขาธิการส่งเสริมงานตุลาการ เป็นผู้แทนกระทรวงยุติธรรมไปร่วมประชุมด้วย และอนุมัติในหลักการให้มีการทำสนธิสัญญาดังกล่าวกับประเทศที่ขอมาและกับประเทศที่มีคนไทยไปต้องโทษจำคุกด้วย คณะผู้แทนไทยได้เดินทางไปเจรจากับสหรัฐในระหว่างวันที่ 2-6 สิงหาคม 2525 ณ กรุงวอชิงตัน จนในที่สุดได้มีการลงนามในสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือในการดำเนินการให้เป็นไปตามคำพิพากษาคดีอาญาระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2525¹ หลังจากนั้นจึงได้มีการทำสนธิสัญญากับประเทศแคนาดา² ฝรั่งเศส³ สเปน⁴ อิตาลี⁵ และโปรตุเกส⁶ และขณะนี้กำลังอยู่ในระหว่างการเจรจาทำสนธิสัญญากับประเทศอังกฤษและสวีเดน

1. คณะรัฐมนตรีเพิกถอนมติให้กระทรวงการต่างประเทศจัดทำและดำเนินการแลกเปลี่ยนสัตยาบันสนธิสัญญาเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2531 นี้เอง
2. สนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือในการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาในคดีอาญาระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแคนาดา ลงวันที่ 5 มกราคม 2528 (แลกเปลี่ยนสัตยาบัน 28 มิถุนายน 2531)
3. สนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือในการลงโทษทางอาญาระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ลงวันที่ 26 มีนาคม 2528 มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2529
4. สนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือในการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาในคดีอาญาระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสเปน ลงวันที่ 7 ธันวาคม 2528 มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 20 พฤศจิกายน 2530
5. สนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือในการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาในคดีอาญาระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลอิตาลี ลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2527
6. สนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือในการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาในคดีอาญาระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐโปรตุเกส ลงวันที่ 1 เมษายน 2528

คูลพาท

วิธีการโอนนักรัโทษที่มีกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการปฏิบัติเพื่อความร่วมมือระหว่างประเทศในการดำเนินการตามคำพิพากษาคดีอาญา พ.ศ. 2527⁷ เหตุผลในการตราพระราชบัญญัติฉบับนี้ขึ้นสืบเนื่องมาจากในปัจจุบันนี้ได้มีบุคคลผู้มีสัญชาติไทยซึ่งรับโทษอยู่ในต่างประเทศเนื่องจากกระทำความผิดในต่างประเทศ และบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทยซึ่งรับโทษอยู่ในประเทศไทยเนื่องจากกระทำความผิดในประเทศไทยอยู่เป็นจำนวนมากสมควรที่จะกำหนดมาตรการให้มีการโอนตัวผู้กระทำความผิดดังกล่าวให้ได้รับโทษต่อในประเทศที่ผู้นั้นมีสัญชาติได้ เพื่อประโยชน์ในการที่แต่ละประเทศจะดำเนินการอบรมแก้ไขฟื้นฟูจิตใจผู้กระทำความผิดที่มีสัญชาติของประเทศของตนให้กลับคนเป็นพลเมืองดีต่อไป นอกจากนี้การโอนตัวผู้กระทำความผิดชาวต่างประเทศเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้แทนการอภัยโทษได้ ทั้งนี้เพราะปรากฏว่านักโทษต่างประเทศได้รับพระราชทานอภัยโทษมากเนื่องจากประมุขของต่างประเทศได้ขอมมา หากมีการโอนตัวผู้กระทำความผิดให้ไปรับโทษต่อได้ก็น่าจะลดการขอพระราชทานอภัยโทษนักโทษต่างประเทศลงได้ ทั้งประเทศไทยก็อาจจะลดภาระในการเลี้ยงดูนักโทษต่างประเทศที่มีอยู่ประมาณ 600 คนเศษลงไปได้บ้างด้วย

1. หลักเกณฑ์ในการโอนนักรัโทษ

การโอนนักรัโทษไทยในต่างประเทศเพื่อมารับโทษต่อในราชอาณาจักร หรือการโอนนักรัโทษต่างประเทศในราชอาณาจักรเพื่อไปรับโทษต่อในต่างประเทศ ต้องอยู่ในหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- (1) ประเทศผู้โอนและประเทศผู้รับโอนจะต้องมีสนธิสัญญาระหว่างกันในเรื่องความร่วมมือในการดำเนินการให้เป็นไปตามคำพิพากษาคดีอาญา
- (2) การโอนนักรัโทษจะต้องได้รับความเห็นชอบจากประเทศผู้โอนกับประเทศผู้รับโอน และนักโทษซึ่งจะได้รับการโอน
- (3) ความผิดที่นักโทษไทยหรือนักโทษต่างประเทศได้รับโทษอยู่ต้องเป็นความผิดที่มีโทษฐานใดฐานหนึ่งตามกฎหมายของประเทศผู้รับโอน (double criminality) แต่ความข้อนี้นี้มิให้ใช้บังคับในกรณีที่สนธิสัญญาระหว่างประเทศผู้โอนและประเทศผู้รับโอนมิได้กำหนดข้อความดังกล่าวไว้ หรือมีเงื่อนไขกำหนดไว้เป็นประการอื่น เช่น นักโทษไทยต้องคำพิพากษาศาลของประเทศซาอุดีอาระเบียให้ลงโทษจำคุกในความผิดฐานดื่มสุราหรือฐานเที่ยวโสเภณี ซึ่งไม่เป็นความผิดในประเทศไทย ตามหลักแล้วจะโอนนักรัโทษไม่ได้ แต่ถ้าหากสนธิสัญญากำหนดเงื่อนไขให้มีการโอนนักรัโทษกันได้แล้วก็สามารถดำเนินการได้

⁷ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 28 กันยายน 2527

การโอนนักโทษ

(4) นักโทษซึ่งจะได้รับการโอนต้องไม่อยู่ในระหว่างการดำเนินคดีอาญาในความผิดอื่น หรืออยู่ในระหว่างการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศผู้โอน

(5) การโอนนักโทษจะทำให้เกิดผลดีหรือเป็นประโยชน์แก่นักโทษผู้นั้น

(6) การโอนนักโทษจะมีผลกระทบต่อปัญหาอาชญากรรมและความรู้สึกของประชาชนในประเทศผู้โอนและประเทศผู้รับโอนเพียงใดหรือไม่เมื่อคำนึงถึงลักษณะและความรุนแรงของการกระทำความผิด⁸.

2. คณะกรรมการพิจารณาการโอนนักโทษ

การดำเนินการโอนนักโทษเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการพิจารณาการโอนนักโทษ ซึ่งประกอบด้วยปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นประธานกรรมการ เจ้ากรมพระธรรมนูญ อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา อธิบดีศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง อธิบดีกรมอัยการ อธิบดีกรมตำรวจ อธิบดีกรมราชทัณฑ์ และอธิบดีกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย เป็นกรรมการ ผู้อำนวยการกองทัณฑวิทยา กรมราชทัณฑ์ เป็นกรรมการและเลขานุการ และผู้อำนวยการกองสนธิสัญญา กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ⁹ คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ในการส่งโอนหรือไม่โอนนักโทษต่างประเทศ จากประเทศไทยและการส่งรับโอนหรือไม่รับโอนนักโทษไทยจากต่างประเทศ การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งจึงจะครบองค์ประชุม¹⁰

ในด้านพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการโอนนักโทษ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้มีคำสั่งแต่งตั้งปลัดกระทรวงการต่างประเทศเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่สำหรับปฏิบัติงานหรือสั่งการเกี่ยวกับการโอนนักโทษในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงการต่างประเทศในราชอาณาจักร หัวหน้าคณะผู้แทนทางการทูตและกงสุลไทยในต่างประเทศ ซึ่งมีสนธิสัญญาเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเทศที่ตนประจำอยู่¹¹ และกำหนดให้ฝ่ายสัญญาติและนิติกร สำนักงานปลัดกระทรวงการต่างประเทศ เป็นผู้ปฏิบัติและรับผิดชอบในการโอนนักโทษในส่วนที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกระทรวงการต่างประเทศ¹² รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมมีคำสั่งแต่งตั้งผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 1

8. มาตรา 6

9. มาตรา 9

10. มาตรา 10

11. คำสั่งกระทรวงการต่างประเทศ ที่ 623/2529 ลงวันที่ 30 มิถุนายน 2529

12. คำสั่งกระทรวงการต่างประเทศ ที่ 662/2529 ลงวันที่ 31 กรกฎาคม 2529

ผู้บังคับการสถานีทหารเรือกรุงเทพ ผู้บังคับการทหารอากาศดอนเมือง หัวหน้าอัยการทหาร กรมพระธรรมนูญ และหัวหน้ากองนิติธรรมทหาร กรมพระธรรมนูญ เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติกร¹³ สำหรับในด้านกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีคำสั่งแต่งตั้งอธิบดีกรมราชทัณฑ์เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการคุมขัง นักโทษไทยที่ได้รับโอนตัวเมื่อเดินทางกลับมาถึงประเทศไทยแล้ว และแต่งตั้งอธิบดี กรมตำรวจหรือผู้ที่อธิบดีกรมตำรวจมอบหมายเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการ รับมอบนักโทษไทยในประเทศผู้โอนและจัดการให้นักโทษไทยเดินทางกลับเข้ามาใน ประเทศไทย¹⁴ ในส่วนของกระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรมมิได้แต่งตั้งผู้ใดเป็น พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ทั้งนี้เพราะการรับโอนนักโทษไทยเข้ามาในราชอาณาจักร กฎหมายให้ถือว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งลงโทษของศาลต่างประเทศเป็นคำพิพากษาหรือ คำสั่งของศาลไทยที่มีเขตอำนาจในราชอาณาจักรอยู่แล้ว และการออกหมายจำคุกนักโทษ ไทยดังกล่าวเป็นหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ที่จะต้องทำคำสั่งให้เป็นหนังสือให้คุมขังนักโทษ มิใช่ให้ศาลเป็นผู้ออกหมายจำคุกแต่อย่างใด ส่วนกรณีการโอนนักโทษต่างประเทศเพื่อไป รับโทษต่อในประเทศผู้รับโอน เป็นเรื่องที่คณะกรรมการพิจารณาการโอนนักโทษจะเป็น ผู้ดำเนินการทั้งสิ้น จึงไม่จำเป็นต้องแต่งตั้งผู้ใดให้เป็นผู้รับผิดชอบอีก

3. การโอนนักโทษไทย

นักโทษไทยซึ่งประสงค์จะขอโอนมารับโทษต่อในราชอาณาจักรไทย ให้ยื่น คำขอพร้อมทั้งส่งเอกสารหลักฐานที่คณะกรรมการกำหนดต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ณ สถานทูต ไทย หรือสถานกงสุลไทยที่มีอำนาจหน้าที่ประจำประเทศผู้โอน หรือต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ณ กระทรวงการต่างประเทศ แล้วแต่กรณี ถ้านักโทษไทยไม่สามารถยื่นคำขอได้ด้วยตนเอง หรือเป็นเด็กหรือเยาวชนตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน ให้สามี หรือภริยา ญาติ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งมีอำนาจยื่นคำขอแทนได้¹⁵ การขอโอนมารับโทษ ต่อนี้ไม่หมายความว่าความแต่เฉพาะโทษจำคุกหรือกักขังเท่านั้น แต่ยังหมายความรวมถึงวิธีการ เพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 39 การคุมความประพฤติตามประมวล กฎหมายอาญา มาตรา 56 วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน เช่น การส่งตัวไปยังโรงเรียน หรือสถานฝึกและอบรมตามที่ศาลกำหนดตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเด็ก และการพัก การลงโทษ และการพักการกักขังตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ด้วย

¹³ คำสั่งกระทรวงกลาโหม (เฉพาะ) ที่ 43/29 ลงวันที่ 4 มีนาคม 2529

¹⁴ คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 318/2529 ลงวันที่ 18 กรกฎาคม 2529

¹⁵ มาตรา 12 และมาตรา 13

การโอนนักโทษ

ในการยื่นคำขอโอนนักโทษไทย ผู้ยื่นคำขอจะต้องใช้แบบพิมพ์ของทางราชการ “แบบคำขอโอนนักโทษไทย” พร้อมทั้งส่งเอกสารประกอบดังต่อไปนี้

ก) หลักฐานแสดงสัญชาติของนักโทษ เช่น สูติบัตร บัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน หนังสือเดินทาง หรือหลักฐานอื่น ๆ ในทำนองเดียวกัน

ข) สำเนาคำพิพากษาของศาล

ค) ทะเบียนประวัติการต้องโทษ สำเนาหมายจำคุกหรือกักขังเมื่อคดีถึงที่สุด และถ้ามีหมายลดโทษให้แนบมาด้วย

ง) ในกรณีที่นักโทษมิได้ยื่นคำขอด้วยตนเอง ผู้ยื่นคำขอจะต้องแสดงหลักฐานความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับนักโทษด้วย¹⁶.

เมื่อได้รับคำขอพร้อมด้วยเอกสารหลักฐานครบถ้วนแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่จะส่งคำขอและเอกสารหลักฐานดังกล่าวต่อเลขานุการคณะกรรมการเพื่อเสนอให้คณะกรรมการพิจารณาการโอนนักโทษพิจารณา คณะกรรมการจะรีบพิจารณาและมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้มีการโอนนักโทษไทยโดยเร็ว แล้วแจ้งคำสั่งดังกล่าวให้ผู้ยื่นคำขอทราบโดยผ่านกระทรวงการต่างประเทศ คำสั่งของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด¹⁷.

ในกรณีที่คณะกรรมการพิจารณาการโอนนักโทษมีคำสั่งอนุญาตให้มีการโอนนักโทษไทย และนักโทษไทยผู้นั้นเดินทางเข้ามาในประเทศไทยแล้ว ถ้าศาลของประเทศผู้โอนมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ลงโทษจำคุก หรือกักขัง พนักงานเจ้าหน้าที่จะทำคำสั่งเป็นหนังสือส่งตัวนักโทษไทยนั้นไปคุมขังไว้ ณ สถานที่ที่จัดไว้ตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

ถ้านักโทษไทยนั้นอยู่ภายใต้เงื่อนไขตามวิธีการเพื่อความปลอดภัย การคุมความประพฤติ วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน การพักการลงโทษและการพักการกักกัน ก็ให้นำวิธีการเหล่านั้นตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่ใช้อยู่ในราชอาณาจักรมาใช้ตามควรแก่กรณี

เพื่อประโยชน์ในการโอนนักโทษไทยมารับโทษต่อในราชอาณาจักรไทย ให้ถือว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งลงโทษของศาลต่างประเทศเป็นคำพิพากษาหรือคำสั่งลงโทษของศาลไทย นักโทษไทยจะโต้แย้งว่าคำพิพากษาให้ลงโทษ หรืออัตราโทษที่กำหนดตามคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลต่างประเทศ มีข้อบกพร่องไม่สมบูรณ์ด้วยประการใด ๆ ไม่ได้ ทั้งนี้เพราะประเทศไทยถือว่าทุกประเทศที่มีสนธิสัญญาการโอนนักโทษต่อกันมีมาตรฐาน

¹⁶. ระเบียบคณะกรรมการพิจารณาการโอนนักโทษ ว่าด้วยการยื่นคำขอโอนนักโทษ และการดำเนินการรับมอบ ส่งมอบนักโทษ พ.ศ. 2529 ลงวันที่ 29 เมษายน 2529 ข้อ 4

¹⁷. มาตรา 15

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเท่าเทียมกันในอันที่จะให้สิทธิแก่นักโทษในการต่อสู้คดีอย่างสมบูรณ์แล้ว

การอุทธรณ์ ฎีกา หรือการขอให้หรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในศาลที่มีเขตอำนาจในราชอาณาจักรเกี่ยวกับคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลต่างประเทศ จะกระทำมิได้¹⁸.

นักโทษไทยที่ได้รับการโอนมารับโทษต่อในราชอาณาจักรไทยถือว่าเป็นนักโทษเด็ดขาด หากจะมีการอภัยโทษ ลดโทษ จะต้องดำเนินการต่อไปตามกฎหมายไทย และจะต้องหักระยะเวลาการลงโทษที่นักโทษไทยผู้นั้นได้รับอยู่จนถึงวันที่มีการรับมอบตัวมาออกไปด้วย¹⁹.

4. การโอนนักโทษต่างประเทศ

ประเทศที่ประสงค์จะขอโอนนักโทษสัญชาติของตนเพื่อไปรับโทษต่อในประเทศผู้รับโอน จะต้องยื่นคำขอโอนนักโทษผ่านวิถีสื่อทางการทูตต่อเจ้าหน้าที่ ณ กระทรวงการต่างประเทศ โดยใช้แบบคำขอและมีเอกสารประกอบทำนองเดียวกับกรณีการโอนนักโทษไทยเมื่อเจ้าหน้าที่ได้รับคำขอพร้อมเอกสารหลักฐานครบถ้วนแล้ว จะส่งคำขอและเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ให้เลขานุการคณะกรรมการพิจารณาการโอนนักโทษเพื่อเสนอคณะกรรมการพิจารณา ตัวนักโทษเองจะยื่นคำขอโอนต่อกระทรวงการต่างประเทศของไทยโดยตรงไม่ได้ คำขอโอนนักโทษจะต้องเริ่มต้นอย่างเป็นทางการจากประเทศที่ประสงค์จะรับโอนนักโทษเท่านั้น

การโอนนักโทษต่างประเทศจะกระทำมิได้ในกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้

(1) เมื่อโทษที่นักโทษต่างประเทศได้รับอยู่ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนเป็นโทษฐานกระทำความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระราชโอรส และพระราชธิดา ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายนอกราชอาณาจักร หรือความผิดตามกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสมบัติที่มีค่าทางศิลปะของชาติ

(2) (ก) นักโทษต่างประเทศได้รับโทษจำคุกในราชอาณาจักรแล้วไม่ถึงหนึ่งในสามของโทษจำคุกทั้งสิ้นตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง หรือไม่ถึงสี่ปี สุดแต่ระยะเวลาใดจะน้อยกว่า

18. มาตรา 17 และมาตรา 18

19. มาตรา 20 มาตรา 21 และมาตรา 22

การโอนนักโทษ

(ข) นักโทษต่างประเทศได้รับโทษจำคุกในราชอาณาจักรแล้วไม่ถึงแปดปี ในกรณีที่เป็นความผิดฐานผลิต จำหน่าย นำเข้าเพื่อจำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ และมีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกตลอดชีวิต

(ง) เมื่อโทษจำคุกที่นักโทษต่างประเทศจะต้องรับต่อไปในราชอาณาจักรเหลืออยู่น้อยกว่าหนึ่งปีของโทษจำคุกทั้งสิ้นตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง

นอกจากนี้คณะกรรมการอาจพิจารณาไม่อนุญาตให้โอนนักโทษต่างประเทศ ถ้าเห็นว่าการโอนนั้นจะมีผลกระทบกระเทือนต่อความมั่นคง หรือความปลอดภัยแห่งราชอาณาจักรหรือต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน²⁰ อย่างไรก็ดีการปฏิเสธไม่อนุญาตให้โอนนักโทษต่างประเทศไปรับโทษต่อในต่างประเทศนั้น น่าจะต้องคำนึงถึงเหตุผลความเป็นธรรมและประโยชน์ของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย รวมทั้งการปฏิบัติที่เป็นแนวทางเดียวกัน เพื่อแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยได้ปฏิบัติตามพันธะที่มีอยู่ตามข้อตกลงระหว่างประเทศด้วยความบริสุทธิ์ใจ เหตุผลและความเหมาะสมทางการเมืองหรือผลประโยชน์แลกเปลี่ยนทางการเมืองระหว่างประเทศน่าจะไม้อาจนำมาใช้อ้างอิงเพื่อปฏิเสธการอนุญาตให้โอนนักโทษต่างประเทศได้

5. การดำเนินการรับมอบและส่งมอบนักโทษ

การรับมอบนักโทษไทยและการส่งมอบนักโทษต่างประเทศซึ่งจะได้รับการโอนให้ดำเนินการผ่านวิถีทางการทูต ในกรณีที่มีการรับมอบนักโทษไทยจากต่างประเทศ พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องบริหารจัดการให้นักโทษไทยผู้นั้นเดินทางจากประเทศผู้โอนเข้ามาในประเทศไทยโดยเร็ว ทั้งนี้ต้องไม่เกินสามวันนับแต่วันที่มีการรับมอบวันแต่จะมีเหตุจำเป็นอย่างอื่น เมื่อเดินทางเข้ามาในประเทศไทยแล้วต้องดำเนินการให้นักโทษไทยผู้นั้นเข้ารับโทษต่อทันที²¹ ในการรับโทษต่อนี้ถ้า

ก) นักโทษไทยผู้นั้นเป็นผู้ที่ศาลของประเทศผู้โอนมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ลงโทษจำคุกโดยจะมีโทษอย่างอื่นหรือเงื่อนไขในการรับโทษเป็นอย่างอื่นด้วยหรือไม่ก็ตาม ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำคำสั่งเป็นหนังสือส่งตัวไปคุมขังไว้ที่เรือนจำกลางคลองเปรมสำหรับนักโทษชายและทัณฑสถานหญิงสำหรับนักโทษหญิง

²⁰ มาตรา 25 มาตรา 26 และมีกรแก้ไขเพิ่มเติมตามมาตรา 3 แห่ง พ.ร.บ.การปฏิบัติเพื่อความร่วมมือระหว่างประเทศฯ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2530

²¹ มาตรา 29 และมาตรา 30

คูลพาท

ข) ถ้าผู้นั้นเป็นผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งลงโทษกักขังโดยจะมีโทษอย่างอื่นที่มีโทษจำคุกหรือเงื่อนไขในการรับโทษเป็นอย่างอื่นด้วยหรือไม่ก็ตาม ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำคำสั่งเป็นหนังสือส่งตัวผู้ต้องกักขังไปกักขังไว้ ณ สถานกักขังกลาง กรมราชทัณฑ์

ค) ถ้าผู้นั้นอยู่ภายใต้เงื่อนไขตามวิธีการเพื่อความปลอดภัย การคุมความประพฤติ วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน การพักการลงโทษ และการพักการกักกัน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งตัวผู้นั้นให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบตามลักษณะแห่งเงื่อนไขนั้น ๆ เพื่อนำวิธีการเดียวกันตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาบังคับใช้ตามควรแก่กรณี

ง) ถ้าศาลของประเทศผู้โอนสั่งลงโทษหรือกำหนดเงื่อนไขในการรับโทษไว้ไม่ตรงกับโทษหรือเงื่อนไขที่มีอยู่ตามกฎหมายไทย ให้ส่งตัวผู้นั้นไปอยู่ในความควบคุมของกรมราชทัณฑ์ แต่ถ้าผู้นั้นเป็นเด็กหรือเยาวชนให้ส่งตัวไปควบคุมไว้ ณ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง

จ) ในกรณีที่มีพฤติการณ์พิเศษทำให้การปฏิบัติตามข้อ ก) - ง) ไม่เหมาะสม คณะกรรมการพิจารณาการโอนนักโทษจะกำหนดให้ส่งตัวนักโทษผู้นั้นไปยังสถานที่ที่เหมาะสมกว่าก็ได้²².

สำหรับกรณีการโอนนักโทษต่างประเทศนั้น เมื่อคณะกรรมการพิจารณาการโอนนักโทษให้ความเห็นชอบในการโอนแล้ว คณะกรรมการจะแจ้งคำสั่งให้ประเทศผู้รับโอนและนักโทษทราบ และประสานงานกับกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงยุติธรรม กรมตำรวจ และกรมราชทัณฑ์ เพื่อดำเนินการต่อไป เมื่อประเทศผู้รับโอนพร้อมที่จะรับมอบเจ้าพนักงานเรือนจำจะส่งมอบนักโทษต่างประเทศแก่พนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อคุมตัวไปส่งให้แก่เจ้าหน้าที่ของประเทศผู้รับโอนโดยเร็ว²³. นักโทษต่างประเทศผู้นั้นจะต้องเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักรไทยภายในสี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่การส่งมอบเสร็จสิ้นลง เว้นแต่คณะกรรมการพิจารณาการโอนนักโทษจะได้ขยายระยะเวลาให้ตามที่จำเป็น²⁴. ในกรณีนักโทษต่างประเทศชาวสหรัฐอเมริกา นักโทษผู้นี้จะต้องสละสิทธิ์ที่จะนำคดีมาสู่ศาลสหรัฐในข้อที่ว่าคำพิพากษาให้ลงโทษหรืออัตราโทษที่ตนได้รับตามคำพิพากษาของศาลไทยมีข้อบกพร่องหรือไม่สมบูรณ์ด้วยประการใด ๆ ด้วย²⁵. เมื่อนักโทษต่างประเทศเดินทาง

22. ระเบียบคณะกรรมการพิจารณาการโอนนักโทษ ฯ ข้อ ๑

23. ระเบียบคณะกรรมการพิจารณาการโอนนักโทษ ฯ ข้อ 10 และข้อ 11

24. มาตรา 31

25. 18 U.S.C. SS 4107 (C) (1982)

การโอนนักโทษ

กลับไปถึงประเทศผู้รับโอนแล้วนักโทษผู้นั้นจะต้องรับโทษจำคุกหรือกักขังต่อไปตามระเบียบและวิธีการของกฎหมายประเทศผู้รับโอนทุกประการ โดยนักโทษผู้นั้นมีสิทธิที่จะได้รับการอภัยโทษ เปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาหรือลดโทษได้ แม้จะไม่มีสิทธิเช่นว่านี้หากยังรับโทษอยู่ ณ ประเทศไทยก็ตาม

6. ค่าใช้จ่ายในการโอนนักโทษ

ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เกี่ยวกับการโอนนักโทษนั้น ผู้ยื่นคำขอซึ่งก็คือตัวนักโทษเอง สามี ภริยา ญาติ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักโทษ จะต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายเองทั้งสิ้น โดยผู้ยื่นคำขอจะต้องระบุคำรับรองเช่นว่านี้อย่างชัดเจนในแบบคำขอโอนนักโทษ²⁶ อย่างไรก็ตาม กรณีนักโทษไทยซึ่งถือหนังสือเดินทางประเทศไทย เมื่อครั้งที่ยื่นคำร้องขอหนังสือเดินทางไปต่างประเทศ นักโทษไทยผู้นี้ได้เคยทำสัญญายินยอมชดใช้ค่าเสียหายไว้แก่กระทรวงการต่างประเทศว่า ถ้าตนประพฤติตนเป็นที่เสื่อมเสียหรือมีเหตุที่กระทรวงการต่างประเทศเห็นว่าไม่ควรให้คงอยู่ในต่างประเทศต่อไป ยินยอมให้จัดการส่งตัวกลับประเทศไทยและยินยอมชดใช้เงินที่ได้ใช้จ่ายในการจัดการส่งตัวกลับให้กระทรวงการต่างประเทศด้วย ฉะนั้นอาจเป็นไปได้ว่ากระทรวงการต่างประเทศอาจตรวจค่าใช้จ่ายไปก่อนแล้วเรียกชดใช้ค่าใช้จ่ายคืนจากนักโทษในภายหลัง ทั้งนี้เพื่อรักษาไว้ซึ่งชื่อเสียงและเกียรติภูมิของคนไทยหรือประเทศไทย เพื่อศีลธรรมหรือเพื่อบุณยธรรมก็ได้

7. การหลบหนีการควบคุมตัว

นักโทษไทยหากหลบหนีการควบคุมตัวในระหว่างการเดินทางจากประเทศผู้ส่งมาไปยังประเทศไทย หรือนักโทษต่างประเทศหลบหนีการควบคุมตัวในระหว่างก่อนเดินทางออกจากประเทศไทย เป็นความผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท และในส่วนที่เกี่ยวกับนักโทษไทย แม้การหลบหนีการควบคุมตัวจะได้กระทำนอกราชอาณาจักร ก็ให้ถือว่ากระทำความผิดในราชอาณาจักรไทยด้วย²⁷

การโอนนักโทษเป็นส่วนหนึ่งของการร่วมมือระหว่างประเทศทางคดีอาญา โดยมีรากฐานอยู่บนหลักมนุษยธรรมและเมตตาธรรม เพื่อให้ผู้กระทำความผิดในต่างประเทศ ได้มีโอกาสกลับไปปรับโทษต่อในประเทศของตนซึ่งมีขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิอากาศ และสิ่งแวดล้อมที่ตนคุ้นเคย ให้ได้อยู่ใกล้ชิดกับญาติพี่น้องที่จะมีโอกาสมาเยี่ยมเยียนได้ แต่สำหรับประเทศไทยเรานั้น ประโยชน์ที่นักโทษไทยจะได้รับจากการนี้ยังมีข้อสงสัย

26. ระเบียบคณะกรรมการพิจารณาการโอนนักโทษ ๑ ข้อ 4

27. มาตรา 32 และมาตรา 34

คุณภาพ

อยู่บ้างเมื่อคำนึงถึงสภาพในเรือนจำของต่างประเทศกับของประเทศไทยเราเท่าที่เป็นอยู่ในเวลานี้ นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่น่าจับตาต่อไปด้วยว่า การโอนนักโทษต่างประเทศให้กลับไปรับโทษต่อในประเทศผู้รับโอนนั้น แท้ที่จริงแล้วเป็นวิธีการบังหน้าเพื่อที่จะยืดหยุ่นช่วยเหลือให้นักโทษเหล่านี้ได้พ้นโทษโดยเร็วหรือไม่ด้วย
